מנורת המאור — סדר התשובה

סדר התשובה

שלח לנו הב"ה ביד עבדו יחזקאל הנביא ע"ה ואמר שובו והשיבו מכל פשעיכם ולא יהיה לכם למכשול עון השליכו מעליכם את כל פשעיכם ועשו לכם לב חדשה ורוח חדשה ולמה תמותו בית ישראל. אדם אשר פשע וחטא עד כי עונו עלה לשמים שיאו, ובא בקרבו רוח טהרה, ושת לבו לשוב, ובא לחסות תחת כנפי השכינה ולהכנס בדרכי התשובה, אשכילך ואורך בדרך זו תלך. ביום ההוא ישליך מעליו כל פשעיו אשר עשה, ויעשה עצמו כאלו אותו היום נולד, ואין בידו לא זכות ולא חובה, וזה היום תחלת מעשיו. וישים דרכיו, ויפלס אורחותיו, ואל ינועו מעגלותיו מדרך הטוב. ומדה זו תשיבנו בתשובה שלימה, כי אם לא יעשה עצמו כמשליך גילוליו וכובד העונות ועוצם החטאים אשר עשה, יבהילוהו, ולא יניחוהו לשוב בתשובה שלימה, כי אם יבוש מחטאיו, ולא יוכל להעיז פניו לשוב, כי אם יאמר בלבו, הן חטאתי ועויתי ופשעתי, וכזאת עברתי ושניתי ועשיתי ושלשתי עד אין ספורות, ואיך אבוא עוד לפניו, כבשת גנב כי ימצא כן בושתי לעמוד לפניו ומלכת בדרכיו ולדבקה בו, ואיך ארמוס חציריו ואיך אספר חוקיו. והמסית היושב בפתחי הלב, המתחדש בכל יום וצופה ומבקש תמיד להכשילו, משיא לבו לעצה הרעה הזאת, ומניא אותו הדרך הישר והטוב. ולכן טוב לו להשליך כל פשעיו ולעשות לב חדש. וכזה יעשה ביום טהרתו, בהתנדב רוחו אותו להיות עובד לבוראו. יפיל תחנתו לפני בוראו ויאמר,

אנא השם, חטאתי עויתי פשעתי לפניך, וכזאת וכזאת עשיתי מיום היותי על האדמה עד היום הזה. ועתה נשאני לבי, ונדבה רוחי אותי, לשוב לפניך באמת ובלב שלום, בכל לב ובכל נפש, ולהיות מודה ועוזב ומשליך מעלי כל פשעי, ולעשות לב חדש ורוח חדשה, להיות זהיר וזריז ומשכיל ביראתך. ועתה, ה' אלהי, הפותח יד בתשובה [לקבל שבים] ומסייע לבאים לטהר, פתח את ידך וקבלני בתשובה לפניך, וסייעני להתחזק ביראתך, ועזרני נגד השטן הנלחם אלי בתחבולות תמיד ומתנקש בנפשי להמיתני, לבלתי ימשול בי, וחזקני מרמ"ח איברים שבי, ותגער בו לבלתי יעמוד על ימיני לשטני, ועשית את אשר אלך בחוקיך, ותסיר לב האבן מקרבי, ותתן לי לב בשר. אנא, ה' אלהי, שמע אל תפלת עבדך ואל תחנוניו, וקבל את תשובתי, ואל יעכב שום חטא ועון ואשמה את תפלתי ואת תחנתי, ויהיו לפני כסא כבודך מליצי יושר להליץ בעדי לפניך ולהכניס תפלתי לפניך. ואם בחטאי העצום אין מליץ, חתור לי אתה מתחת כסא כבודך וקבל תשובתי. כמו שחתרת למנשה וקבלת תשובתו כן חתור לי. פתח וקבל תשובתי ולא אשוב ריקם, כי אתה שומע תפלה.

ותמיד ירגיל בתפלה זו. וזה הדרך אשר ירגיל בה להרגיל עצמו להשמר מכל חטא. בבקר, מעת הקיצו משנתו, יחשוב בדעתו לשום דרכיו לטובה, ויפשפש במעשיו, ולא יעות שום דבר לפי כחו, אפי' פסיעה אחת, עד זמן האוכל. וקודם שיאכל, אם עוות שום דבר, יתודה על הדבר בהויתו, והוידוי הזה ירחיקהו מכל עון וחטא, כי אם תבא לידו העבירה יזהר ממנה להתודות עליה, ולא יהיה מאותם שנאמר (תהלים עח, לו) עליהם, יפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו, ולא יהיה טובל ושרץ בידו. ובהעלותו דבר זה אל רוחו, אז ישמר מעבירה, ויהיה רץ כצבי לעשות רצון אביו שבשמים, ואף מעון הקל יהי נשמר, וכל דרכיו יהיו במשקל. אם הגיע עת האוכל ופשפש ולא מצא, יהיה מודה ומשבח לפני בוראו על אשר עזרו משונאו וזכהו להיות שעה אחת בתשובה בעולם. וכאשר יעשה מן הבקר ועד עתה יעשה עד זמן אכילה בערב, וקודם אכילה יתודה הכל כאשר אמרנו. וכן מזמן אכילה בערב עד זמן שכיבה. הרי לך שלשה פרקים ביום לשלשה וידויים.

ככה יעשה כל הימים, מיום תחלת תשובתו עד שנה אחת, שיתרחק מן העבירה וידבק ביראת הבורא, ויניח כל מעשיו הרעים וישמר מן העבירות שהיה רגיל בהם. וכמה פעמים יבאו לידו ויהיה נזהר מהם לא ייירא עוד, כי מן השמים יסייעוהו, ואף מן העבירות יחשבו לו לצדקה ולזכות. ועל פשעיו הישנים אשר השליך מעליו יהיה תמיד תוהה ומתחרט ומבקש עליהם מאת הצור ברוך הוא למחותם מספר הזכרונות, וגם יענה נפשו עליהם. ואם אדם חלוש הוא, ואינו יכול לסבול עינויים קשים ותעניות, ימשך ידו מלמלא את תאותו במאכליו ובמשקיו. וכן אמ' הרב ר' אברהם ב"ר דוד ז"ל, שהיה אחד מחסידי עולם, הגדר הגדול המופלא מניעת המאכלות, וכן פירש דבריו, לא שלא יאכל בשר או לא ישתה יין, כי דייך מה שאסרה תורה, אך בעת מאכלו, ועוד תאב לאכול ממנו, יניח לכבוד הבורא מתאותו ולא יאכל כדי תאותו. ודרך זה ימנענו מחטוא ויזכירנו אהבת הבורא יותר מתענית אחד בשבוע, כי זה בכל יום תמיד, מדי אוכלו ומדי שתותו יניח מתאותו לכבוד הבורא. וישים לבו לתורה. אם היה רגיל ללמוד דף אחד, ילמוד שני דפין, כי גדול תלמוד תורה, שהוא מביאו לידי מעשה. ויהיה מייסר עצמו בכפיית יצרו לתורה ולמצות, והן הן יסורי אהבה. ואל ילך במצות הבורא כאדם העושה דבר במקרה, פעמים עושה פעמים מניח, אלא [יעשה] כולם תמיד. ואל יניח בשום ענין, לא מפני עצלות ולא מפני הבושה. כגון אדם שהיה רגיל לעשות שלש סעודות בשבת, ונתארח עם אדם שאינו מחזיק באותה מצוה, אל יניח המצוה מפני הבושת, כי אוי לה לאותה בושה, אלא יעיז פניו ויאמר, שימו לחם ואסעד כמצות הבורא. וכן כל כיוצא בזה. ואם עושה כן ונפטר בחצי ימיו, נותנין לו שכר כאלו חיה שבעים ימי שנותיו ועשה אותה מצוה. וזהו שאמ' שלמה בחכמתו, מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל. [משל למלך ששכר פועלים, וכו'], כדאי' במדרש ר' תנחומא.

ואל ידמה השב בנפשו לאמר, למה זה איגע לריק ולתוהו כחי אכלה, כי לא תעמוד תשובתי נגד עוותתי, וכל מה שאוכל לעשות עוד לא יעמוד כנגד העונות שעשיתי. מי שלבו נוקפו על אשר אין תשובתו שלימה אומר כן, וכל השבים בלב שלם ותוהים על עונות ראשונים כבר הבטיחנו הב"ה על ידי יחזקאל הנביא ע"ה כי פשעיהם לא יזכרו עוד. שנא' (יחזקאל יח, כא) ורשע כי ישוב מכל חטאתיו אשר עשה ושמר את כל חקותי ועשה משפט וצדקה חיה יחיה ולא ימות, כל פשעיו אשר עשה לא יזכרו לו בצדקתו אשר עשה יחיה. ועוד כתוב מקרא מלא על הנבהלים על עונותיהן לחזק ידיהם לשוב, ואתה בן אדם אמור אל בני ישראל כן אמרתם לאמר כי פשעינו וחטאתינו עלינו ובם אנחנו נמקים ואיך נחיה אמור אליהם חי אני נאם ה' אלהים אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה שובו שובו מדרכיכם ולמה תמותו בית ישראל. וביד כל נביאיו הזהיר אותנו השכם ושלוח על עסק התשובה. וגם רבותינו ז"ל וחכמי הדורות הזהירו מאד על התשובה, שוב יום אחד לפני מיתתך. ואמרו גדולים בעלי תשובה יותר מן הצדיקים, וגדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, שנא' (הושע יד, ב) שובה ישראל עד ה' אלהיך. והיא מן הדברים שנבראו קודם שנברא העולם. ועל ידי התשובה יבא גואל לישראל, שנא' (ישעיהו נט, כ) ובא לציון גואל ולשבי פשע. ואין מי שיוכל להגיע עד היכן כחה של תשובה. לכן כל איש ירא וחרד ישית אל לבו יראת הצור, וישוב מכל חטאתיו, ויכין לב חדש ונקי לעבוד את בוראו, וינהג בכל אשר אמרנו, ועוד יוסיף לעשות כהנה וכהנה. ויהיה ערום ביראה, לחשוב מחשבת, איך יוכל ליראה את השם הנכבד והנורא, ולעשות חפצי בוראו, בינו ובין קונו, ולא לפני בני אדם להתפאר. ואשרי הזוכה והמזכה, וכל העולם לא נברא אלא בשבילו, שנא' (קהלת יב, יג) סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם.

והנ"ה נשל"ם ספ"ר חיי עולם ואל עולם לעמו יחיש גואלם והיכל ואולם יבנה ובית זבולם ונשב שם עד עולם אמן ואמן.